

c. Non tantum Parochi *ob quoddam matrimonium spirituale* quod contrahunt cum Ecclesia propria, redarguendi, si renuntient sine causa; sed etiam vituperandi qui Beneficia, quamvis non curata, dimittunt vel aliqua contradictione vexati, vel quodam animi impetu, et suo ingenio agentes: vel eo fine, ut se labori subducant, et commodius vivant: vel etiam ut tandem aliquando quiescant, talentum Domini sepelientes in tam magna populorum quotidie crescente necessitate, atque honorum operariorum inopia. Deus pro nobis sustinuit crucem; at nos leves labores pro Deo sustinere recusamus! Requies in cœlo, in terra labor. Ceterum hic etiam illi reprehendendi sunt qui etsi communiter inepti habeantur, et forsitan etiam populis damnosi, attamen obstinate renuunt dimittere munus, vel ideo de multis juribus contendunt. — Hac de re si coram Domino tuti esse velimus, sive in retinendo sive in renuntiando officium, consilium piorum, et maxime superioris exquiramus; in tanta re ne propriam causam ipsi nos judicemus. At semel habito consilio, strenue agamus omnes difficultates in Domino spernentes.

Diximus *quoddam matrimonium spirituale*; nam quod dicatur Curatos esse sponso Ecclesiæ, patres et pastores populi, ideoque debere esse perpetuos, in proprio sensu intelligitur de Episcopis qui vere sunt animarum pastores a Christo Domino instituti; quoad Parochos vero non nisi improprie, quia sunt ex primis cooperantibus episcopalis sollicitudinis (Ita Pignatelli apud Bouix, *de Parocho*). Ad rem Angelicus. 2, 2, q. 185, a. 4: et 189, a. 7: *Presbyteri curati non obligantur voto perpetuo et solemniter ad curam animarum, sicut obligantur Episcopi; unde Episcopi præsulatum non possunt deserere absque auctoritate romani Pontificis*. Imo communior et nobis probabilior sententia docet Episcopos teneri de jure divino permanere in suis Episcopatibus, et ideo nec licite nec valide posse papam cum eis dispensare sine gravi causa translationem, vel renuntiationem acceptando. Translatio autem a solo Pontifice probatur; hæc enim merito refertur inter causas majores; et qui propria auctoritate Episcopus se de una in aliam Ecclesiam transfert, utraque privatur. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. IV, r. 104. — Bouix, *De Episcopo*, pars 3, c. 2.

d. Plures S. C. C. decisiones recentes quoad resignationes, depositiones, et permutationes circa Beneficia, vid. apud *Analecta juris Pontificii*; Romæ; anno 1854, pag. 2182; anno 1856, pag. 2184; anno 1858, pag. 790; anno 1859, pag. 1624 et 1767; anno 1861, pag. 578, etc.

TRACTATUS DUODECIMUS

DE SACRAMENTO MATRIMONII

Tractatum in sex disputationes dividimus: 1. erit de Matrimonio natura ac proprietatibus; 2. de illius præparatione, seu de sponsalibus; 3. de impedimentis eorumque dispensatione; 4. de illius celebratione; 5. de effectibus; 6. de dissolutione.

Divisionis ratio explanatur: 1. supponimus Parochum recens institutum, qui Matrimonium primo sit celebraturus. Ante omnia oportebit, ut bene perspectam habeat naturam ejusdem; 2. sequitur, ut omnia ad illud celebrandum præparentur: quare de sponsalibus disserendum, quæ sunt præparatio ad illud; 3. ad præparationem etiam pertinet, ut inspicatur an aliquod adsit impedimentum, ut tolli possit; 4. si nulum sit impedimentum, vel quod aderat sublatum, restat ut ad celebrationem progrediatur; 5. matrimonium rite celebratum effectus quosdam producit, quos Parochus debet agnoscere, ut officiis suis satis faciat; 6. demum evenire poterit, ut matrimonii quæretur solutio; sciat ergo Parochus causas dissolutionis.

DISPUTATIO PRIMA

DE MATRIMONII NATURA, DIVISIONE, PROPRIETATIBUS

CAPUT PRIMUM

DE MATRIMONII NATURA AC DIVISIONE

429. Q. 1. *Undenam Matrimonii nomen?*

R. Matrimonii nomen a matris munere ductum est. A matre potius quam a patre hæc conjunctio appellata fuit: *Propter quod* (infans), ait Gregorius IX, *magis materno indiget solatio, quam paterno, sibi que ante partum onerosus,*

*dolorosus in partu, post partum laboriosus fuisse noscatur*¹. Dicitur etiam *conjugium*, quasi *junctio duorum sub uno eodemque jugo*, ad onera nempe matrimonii ferenda. Item *connubium* a verbo *nubo* aut *velo*; quia olim sponsæ actu, quo viris tradebantur, velo quasi nube caput sibi tegebant in signum tum verecundiæ et subjectionis, tum obedientiæ et humilitatis. Item *consortium*; quia vir et mulier communem habent sortem et societatem.

430. Matrimonium considerari potest triplici sub respectu: nempe 1. prout est in officium naturæ ad humani generis propagationem et conservationem ordinatum; 2. prout relationem habet cum civili potestate, cujus quidem est ejus effectus politicos moderari (subsequenter ad illius celebrationem) ad Reipublicæ pacem et perennitatem; 3. prout est Sacramentum novæ Legis ad Dei gratiam conjugibus imperitiendam, qua possint tum fidem conjugalem inviolate servare, et communia conjugii onera patienter ferre; tum prolem pie educare, et concupiscentiæ etiam salutariter mederi.

431. Q. 2. *Quomodo matrimonium definitur?*

R. Si matrimonium accipitur, prout est in officium naturæ, scilicet in suo esse absoluto, primitivo et immutabili, definitur cum Catechismo Romano: *Viri et mulieris maritalis conjunctio inter legitimas personas individuum vitæ consuetudinem retinens*². Dicitur: 1. *conjunctio*, id est unio duorum; 2. *maritalis*, ut distinguatur ab aliis personarum conjunctionibus, puta ab amicitia; 3. *inter legitimas personas*, quæ nempe nulla lege impediuntur a matrimonio contrahendo; 4. *individuum vitæ consuetudinem retinens*, id est societatem perpetuam et indissolubilem: in quo matrimonium a ceteris contractibus differt; cum isti mutuo contrahentium consensu dissolvi queant, matrimonium non ita.

Si vero matrimonium accipiatur uti Sacramentum, prout a Christianis semper debet accipi (nam non est nisi ipsa maritalis conjunctio, quæ elevata fuit ad dignitatem Sacra-

¹ *Decr. Greg.*, l. III, t. XXXIII: De convers. infid., c. II.—V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 879.

² Id est, ut explicat Angelicus (Supp. 44, a. 1) *conjunctio ad ea quæ mariti officium requirit.*

menti, pro omnibus baptizatis), tunc matrimonium communiter definitur: *Sacramentum novæ Legis a Christo Domino institutum, quo vir et mulier baptizati sibi mutuo et legitime corpora sua tradunt ad perpetuam vitæ societatem, usum prolis suscipiendæ, et remedium concupiscentiæ*¹.

432. Nolumus considerare matrimonium uti contractum mere civilem, cum omnino illud exorbitet a civili potestate, cujus partes non sunt nisi extrinsecæ, quatenus civiles effectus respicit, qui scilicet ad successiones, hæreditates et similia referuntur. Gubernium enim matrimonium non facit, non determinat, non moderatur, sed ab altiori potestate celebratum, sancitum, constitutum accipit. Matrimonium namque non solum est pactum omnia hominum pacta et statuta antecedens, ideo antecedens societatem domesticam cujus est fundamentum, et a fortiori societatem civilem quæ longe post ad societatis domesticæ tutelam et perfectionem constituta est; sed pactum est necessario religiosum, coram Deo ineundum (ut ab initio factum est); at quæ sunt religionis, in iis se ingerere nequit sæcularis² (A).

¹ Audiatur Stapf, § 474: *Postquam Christus conjugium Sacramenti novæ Legis inseruit, hæc nunquam separare licet. Insuper tum ipsius naturæ humanæ dignitas, tum sanctitas conjugii misere pessumdat si matrimonium pro mero contractu accipitur. Hic non de rebus arbitrariæ hominum dispositioni relictis, sed de personis agitur, quæ totæ quantæ in jure Dei existunt, et in præsentis causa non nisi juxta ipsius voluntatem de semetipsis disponere possunt* (Cf. etiam Klée).

² Ita Martinet, *Instit. Theol.*, vol. IV, l. III, a. 1: Qui ideo ad illa definitionis conjugii verba *maritalis conjunctio*, vult addenda necessario hæc alia *coram Deo inita*. Quod si adhuc placet consuetudine retineri nomen *contractus civilis*, retineatur, non tamen hoc sensu, quia per se et in natura sua inter Catholicos stare vel accipi possit sejunctim a Sacramento, vel quia substantialiter subsit potestati civili; sed quia celebratur ab homine in societate civili, quia ordinatur ex multiplici capite ad bonum etiam civile; quia multos effectus etiam civiles producit. Ad rem habet cl. conte della Motta, *Teoria dell' istituzione del matrimonio e della guerra multiforme cui soggiace* Torino, 1853, præf., p. 18, p. 1^a: « Que dans le mariage il y ait un contrat ayant relation aux effets civils, personne ne le nie: mais que le mariage soit un contrat dépendant des lois civiles et rien de plus, ceci est faux, même pour la raison; car, outre que c'est un acte religieux, c'est encore pour les chrétiens un sacrement, c'est un état permanent, et non

In quonam (quæres) *matrimonii essentia sita est?* — R. Si matrimonium consideretur actu, quo initur, seu *in fieri*, ejus essentia sita est in mutua pactione, qua sponsi, consensu dato et acceptato, inter se perpetuo junguntur, ac legitimam sibi faciunt corporum potestatem. Sane etiam alii contractus in ea pactione consistunt, qua partes se ad aliquid obligant. Hinc aiebat Chrysostomus : *Matrimonium non facit coitus, sed voluntas*¹. — Si vero matrimonium consideretur prout jam initum est, seu *in esse*, tunc ejus essentia consistit in vinculo, *quod ex ea pactione efficitur*, ut ait Catechismus romanus : hoc enim vinculum est naturalis et legitimus illius pactionis effectus et ratio. Non consistit ergo matrimonium in ejus usu; nam usus non tribuit jus, sed illud supponit jam esse tributum.

433. Q. 5. *Quomodo dividitur matrimonium?*

R. Matrimonium dividitur in legitimum seu verum, in ratum et in consummatum. *Legitimum* est quod contrahitur solo legitimo consensu juxta legem primævam; tale est matrimonium initum inter infideles. *Ratum* est quod contrahitur inter fideles nullo impedimento sive naturali sive ecclesiastico irretitos : tale est matrimonium initum inter baptizatos. Dicitur *ratum*; quia non solum natura, sed etiam Ecclesia illud approbat et ratum habet. *Consummatum* tunc dicitur, quando jam copula carnalis subsecuta fuerit.

Art. II. — De Consensu ad matrimonium.

434. Q. 1. *An ad matrimonium requiratur consensus?*

R. Ad matrimonii naturam requiritur verus consensus, sive illud spectetur in ratione primævi contractus, sive in ratione Sacramenti. Et 1. in ratione *contractus* : quid est contractus? mutua partium conventio : verum hæc sine consensu nequit concipi; 2. in ratione *Sacramenti* : nam Sacramentum matrimonii est ipse contractus primævus evecus a Christo ad dignitatem Sacramenti; sed ad valorem contractus requiritur consensus, ergo et ad valorem Sacramenti.

Consensus ad matrimonium requisitus oportet, ut sit :

pas un simple lien conventionnel; ses relations avec la loi civile naissent de son essence et non vice versa. »

¹ Chrysostomus, vel auctor *Operis imperf.*, Hom. xxxii in Matth.

1. *de præsentî*, quia si esset de futuro, non traditionem, sed tantummodo traditionis ipsius promissionem contineret.

2. *Liber*; nam matrimonium est vinculum voluntatis, electionis, atque amoris, quod sine libertate nullimode concipi potest¹.

3. *Reciprocus*; ad matrimonium enim requiritur mutua corporum traditio : atqui hæc esse nequit sine consensu reciproco. Donatio autem annuli, vel traditio sponsæ per se non habent vim significandi proprie dictum voluntatis consensum; cum stare possint etiam cum voluntate contraria. Aliter tamen esset, si ex consuetudine locorum per ea signa soleret exprimi verus consensus : tunc ipse recte præsumitur.

4. *Interior*; nam consensus est actus voluntatis, qui proinde non potest esse, nisi interior.

5. *Exterior*; debet enim acceptari ab altera parte : sed quomodo acceptari poterit, si exterius aliquo modo satis certo non se prodat?

6. *Expressus per verba*; est enim ordinarius modus consensum nostrum manifestandi ab Ecclesia præscriptus. Attamen verba non sunt de necessitate Sacramenti, cum revera consensus aliter dari possit, et etiam muti et surdi contrahere valeant; sed ex recepta consuetudine sunt usurpanda : a qua sine causa rationabili non licet recedere, quæque probabilius obligat saltem sub veniali². Hinc versus :

*Si de præsentî consensus, liber, utrinque,
Interior sit et exterior, per verba resultet.*

¹ Tridentinum, sess. xxiv, c. ix, in dominos temporales ac magistratus tulit excommunicationem latam, *si quovis modo vel indirecte subditos suos vel quoscumque alios cogant, quominus libere matrimonia contrahant*. Hanc verius non incurrunt parentes, quia Concilium loquitur tantum de dominis et magistratibus; neque probabilius illam incurrunt impediens, nam a Concilio ea lata est tantum in cogentes. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 849.

² Quando autem causa adest, *tum nutus et signa quæ intimum consensum aperte indicant* (inquit Catechismus Romanus), *satis ad matrimonium esse possunt; tum etiam ipsa taciturnitas, cum puella propter verecundiam non respondet; sed pro ea parentes loquuntur*. — F. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, nn. 887, etc.

435. Q. 2. *Quid de eo, qui matrimonio fide consentit?*

R. Qui matrimonio fictum dedit consensum, peccavit mortaliter tum contra *veritatem* mentiendo in re adeo gravi; tum contra *Religionem* violando sanctitatem Sacramenti; tum contra *charitatem* decipiendo proximum in re magni momenti; tum contra *justitiam* alium decipiendo in re mutuo promissa. In hoc consentiunt omnes.

Sed quæstio est: *An teneantur præstare verum consensum; et sic emendare fraudem?* Affirmant Concina, Palaus, Roncaglia et Salmanticenses; nam cum una pars jam corpus suum tradidit per verum consensum, tenetur et altera pars, ut æqualitatem servet, tradere etiam corpus suum per consensum verum. Et valet quamvis adsit disparitas conditionis, modo tamen ea tanta non sit, ut debuerit mulier colligere fictionem. Sed alii cum Henriquez, Hurtado, Navarro et Sanchez sic distinguunt: vel aliter reparari nequeunt damna ex illa fraude alteri illata; vel aliter possunt reparari. Si 1, tenetur qui fide consentit, verum consensum præstare; quia damna compensare tenetur, et hæc non possunt compensari alio modo ex hypothesi. Si 2 (reparatis damnis), non tenetur; nam contractus matrimonii nequit claudicare, quia est etiam Sacramentum: et ideo vel est confectum absolute, vel nullimode. Unde quando unus fide consentit, nulla adest traditio alterius; et ideo nulla remanet inæqualitas reparanda per præstationem consensu veri. Sane uterque est æqualiter liber ineundi alias nuptias ¹.

¹ Ceterum parti affirmanti, se *fide* matrimonio consensisse, in foro externo non creditur; alioquin nullus contractus firmus esset, si fictionis prætextu resilire liceret: occasio etiam præberetur a veris matrimoniis ad alia irrita convolandi. Et hac ratione, neutra pars in foro externo auditur, etsi uterque juret, se fide consentisse. Unde in praxi qui fide consentit, tenetur vere consentire: secus non satis damnum repararet; cum semel publice celebrato matrimonio, parti deceptæ non amplius permittatur alteri nubere. Ita c. v, *De eo qui*. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 908. Item notandum, compartem non teneri credere alteri parti asserenti se fide matrimonio consensisse, etsi jurejurando id affirmaret, ideoque licite posse conjugale debitum petere; nullam siquidem promeretur fidem qui inficiatur quod solemniter professus est, nisi contrarium evidenter probet. Ita S. C. C. in Novariensi, 24 febr. 1720.

436. Q. 3. *Quid de consensu conditionato in matrimonio¹?*

R. 1: Si conditio appositæ matrimonio sit de præterito et extiterit; aut de præsentis et extet, quæcumque sit, valet matrimonium (et matrimonio contrahentes possunt etiam licite uti, dummodo verificatio conditionis ipsis innotescat); ratio quia consensus suspensus non est ². Et valet, licet conditio illa sit turpis: v. g., si quis dicat: *Te duco, si fornicasti: te duco, si odio habes Titium*.

2. Valet matrimonium, si ejus conditio sit de futuro necessario: v. g., *te duco, si crastina die sol orietur*; jam enim conditio illa est præsens et determinata in sua causa naturali ³. Excipe nisi contrahentes conditionem illam revera uti contingentem reputent, tunc matrimonium suspenditur usque ad eventum; nam matrimonium omne ex contrahentium consensu pendet. Idem est, si per ea verba intendant suspendere tantisper, nempe usque ad crastinum matrimonium celebrandum: tunc non nisi purificata conditione illa, valebit matrimonium. — Iterum valet si ejus conditio sit de futuro impossibili, v. g., *te duco, si digito cælum tetigero*; habetur enim ea ex communi acceptione ac jure pro non adjecta ⁴; cum nemo censeatur in re tanti momenti velle illudere.

3. Si conditio sit de futuro contingenti, nullum est matrimonium, si serio ponatur, et matrimonii substantialibus aversetur: id est si aversetur vel bono prolis, ut si quis dicat: *Contraho tecum, si generationem prolis evites, aut si prolem natam occidas*; vel bono sacramenti, ut si dicat *contraho tecum, donec inveniam aliam honore aut facultatibus digniorem, aut contraho tecum pro uno anno*; vel bono fidei, ut si

¹ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, nn. 887 et seqq. — *Homo Apost.*, tr. XVIII, n. 35.

² L. X, ff. *de const. inst.* — ³ L. XI, § 1, ff. *de novat.*

⁴ C. ult., *De cond. apposit.* Attamen advertendum hoc valere pro foro externo; nam pro interno, si hæc conditio serio ponatur, cum tollat consensum, nullum reddit matrimonium: qui tamen ita ageret, in foro externo non audiretur; et quidem merito, secus actum esset de matrimonii firmitate.

dicat *contraho tecum, si quæstu adulterandam te tradas*¹; hic consensus non esset conjugalis. Si vero substantialibus matrimonii non adversetur, videndum est, utrum conditio sit turpis, an honesta. Si 1, v. g., si dicas: *Contraho tecum, modo victum furto compares*, in foro externo habetur pro non adjecta; ideo matrimonium non dirimit²: neque enim supponitur velle quis alium ad peccatum obligare. Si 2, certum est matrimonium non valere tempore, quo sic contrahitur; cum voluntas futuræ conditioni alligetur: esset si quis dicat *contraho tecum si parentes consenserint*.

437. Quid (addes) si matrimonium contrahatur cum pacto servandi perpetuam castitatem? Multi cum Alasia docent pactum illud excludere jus radicale utendi matrimonio, proinde ejus essentiam lædere, ac illud nullum facere. Alii vero plures cum Collet, et quidem probabilius ex Bouvier, id negant; nam potestas bene separari potest ab usu: ideo hunc excludere non est illam destruere. Sane sola potestas copulæ est de matrimonii essentia, non vero illius usus. Quia tamen hæc vel similes conditiones ambiguae esse solent; ideo ex Billuart videndum, quid intendant contrahentes, an denegare jus, an vero dumtaxat usum ligare. Hinc S. C. Congregatio interrogata circa duos, qui contraxerunt sub pacto expresse nunquam consummandi, juri renuntiantes in corpora, respondit illos invalide contraxisse, quia etiam potentiam sic excluderunt (B).

438. Q. 4. An ad matrimonia filiorumfamilias præter consensum proprium requiratur etiam consensus parentum?

R. Consensus parentum non requiritur ad matrimonii validitatem; requiritur tamen ad licitatem. — Primo non requiritur ad validitatem; quod de fide est contra Lutheranos et Calvinistas; nam Tridentinum eos anathemate damnat, qui falso affirmant matrimonia a filiisfamilias sine consensu parentum contracta irrita esse; et parentes ea rata vel irrita

¹ C. ult., *De cond. appositis*. — V. Schulte, *Del diritto matrimoniale*.

² C. ult., *De cond. appositis*. In foro tamen interno, si sponsi vere non intenderent consentire sine tali conditione, matrimonium etiam esset invalidum; in dubio autem debet judicari in favorem matrimonii.

facere posse¹. Sane in talibus matrimoniis habetur id omne, quod ad eorum substantiam requiritur. Præclare ad rem facit quod Napoleoni primo Imperatori, postulanti ut invalidum et nullum declararetur matrimonium Baltimoræ in America initum a fratre suo Hieronymo ob defectum consensus parentum, rescripsit Pius Papa VII, 27 junii 1805, his verbis: « Il n'est pas exact de dire que la loi de France relative aux mariages des enfants non émancipés et des mineurs, contractés sans le consentement des parents et des tuteurs, les rende nuls quant au sacrement. Le pouvoir même législatif laïque a déclaré sur des représentations du clergé assemblé l'an 1629 qu'en établissant la nullité de ces mariages, les législateurs n'avaient entendu parler que de ce qui regarde les effets civils du mariage et que les juges laïques ne pouvaient donner aucun autre sens ou interprétation à la loi; car Louis XIII, auteur de cette déclaration, sentait bien que le pouvoir séculier n'a pas le droit d'établir des empêchements au mariage comme sacrement. En effet, l'Église, bien loin de déclarer nuls quant au lien les mariages faits sans le consentement des parents et des tuteurs, les a, même en les blâmant, déclarés valides dans tous les temps et surtout dans le concile de Trente². »

Secundo requiritur parentum consensus ad matrimonii licitatem, adeo ut filiofamilias, qui sine parentum consensu contrahunt, nisi adsit causa, peccent gravissime ex communi sententia. Sane honor et reverentia parentibus debita expostulat, ne filii absque ipsorum consilio tam grave ac perpetuum negotium ineant; cum in eo illi experientia edocti sint, ac generatim valeant auxilium ipsis præstare opportunum³. Hinc Tridentinum de matrimoniis alloquens sine hoc consensu a filiis celebratis ait: *Sancta Dei Ecclesia ex jus-*

¹ Sess. XXIV, cap. 1, de R. matr. — V. Benedictus XIV, *De Syn. Diœc.* l. I, n. 57. — Cosci protonot. apost. *De sponsalibus filiorumfamilias*, vota decisiva, etc. Romæ. — Muscettola, *Dissertatio theologico-legalis de sponsalibus et matrimoniis quæ a filiisfamilias contrahuntur, parentibus insciis vel juste invitis*, etc. Romæ, 1766.

² Artaud, *Hist. de Pie VII*, t. II, p. 69. Paris, 1836.

³ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 849, ubi quatuor sententias erudite exponit.

tissimis causis illa semper detestata est et prohibuit. Merito ergo omnes Diocesanæ Synodi (ut Novariensis) præcipiunt, ne hujusmodi conjugii assistat Parochus¹: tanto magis, quia Codices civiles graviter quoad effectus suos animadvertunt in contravenientes sponso². — Diximus nisi adsit causa; justa enim interveniente causa, nulli dubium est licere filiis matrimonium inire in sciis etiam, vel invitis parentibus. Esset si filius in remotis terris versetur, et ei offeratur matrimonium honestum et valde utile, quod ob graves circumstantias sit ineundum, neque possit expectari parentum consensus: vel si parentes essent irrationabiliter inviti, etc.

Sed (quæres) quid si pater rogatus taceat? Si conjectura sit talis, quod jaceat, quia dissentit: v. g., si taceat, ne displiceat domino vel amico, tunc taciturnitas illa habenda erit pro expresso dissensu. Secus si conjectura sit, quod ideo taceat; quia sibi matrimonium non displicet. In dubio communius taciturnitas pro consensu existimatur; nam qui tacet, consentire censetur, maxime cum possit dissentire: et melius aliunde est judicare in favorem matrimonii.

439. An (quæres) filii debeant obedire parentibus, qui ipsis matrimonium præcipiunt? Audiatur Angelicus: Pater non potest cogere filium ad matrimonium per præceptum, cum sit liberæ conditionis; sed potest eum inducere ex rationabili causa. Et tunc sicuti se habet filius ad causam illam; ita se habet ad præceptum patris: ut si illa causa cogat de necessitate, vel de honestate, et præceptum similiter cogat³. Hinc non facit contra virtutem pietatis, si filius non obediat; quia vult meliorem statum eligere; quia aliis sponsalibus obstrictus est; quia nimis a tali muliere abhorret. Nam nemo tenetur meliorem statum negligere, vel potest datam fidem

¹ Pag. 150, § 9. Imo ex eadem Novariensi Synodo, licet parentes sint irrationabiliter inviti, a Parocho nihil, inconsulto Episcopo, est resolvendum.

² Ad civiles effectus quod spectat, defectus consensus parentum in Regno Sabaudia cognoscitur a Tribunali, januis clausis, absque actu formalitate, et quam celerrime poterit, sola habita ratione veritatis factorum (Cod. civ., art. 112). Dictum est ad civiles effectus quod spectat; nam civili potestati non subditur cognitio licitatis contractus; cum res sacra sit ad Ecclesie Prælatos pertinens.

³ In 4, d. 29, q. 1, a. 4.

violare, vel debet ex solo charitatis motivo se obligare ad perpetuo convivendum cum muliere, quam notabiliter horret.

Hæc si non interveniant, ex pietate teneretur filius patri obedire matrimonium contrahendo: uti si inde gravis inimicitia esset dirimenda vel familiæ pauperies auferenda.

440. Q. 5. Quisnam esse debet matrimonii finis?

R. Triplex generatim recensetur finis, seu causa cur vir et mulier inter se maritaliter contrahere debent:

Proles, subsidium vitæ, cohibenda voluptas.

1. Est proles susceptio juxta illud: *Crescite et multiplicamini*¹; 2. mutuum vitæ adjutorium juxta illud: *Non est bonum homini esse solum, faciamus ei adjutorium simile sibi*²; 3. concupiscentiæ refrænatio juxta illud: *Si non se continent, nubant; melius est enim nubere, quam uri*³. Proles susceptio est finis primarius intrinsecus et accidentalis. Concupiscentiæ autem refrænatio est finis secundarius, adhuc tamen intrinsecus et accidentalis, qui ceteris causis accessit tantum post corruptam hominis naturam. Mutuum vero vitæ adjutorium, an sit finis primarius vel secundarius, disputant.

Qui fines dicuntur: 1. *fines intrinseci* ad exclusionem illorum, qui non sunt inclusi in institutione matrimonii, et ideo extrinseci sunt, uti esset pax familiarum, divitiarum consecutio; 2. *fines accidentales*, cum non pertineant ad matrimonii essentiam: unde si quis hos fines non intenderet, non solum valide, sed et licite posset quandoque contrahere, prout si esset senex et nuberet sine spe procreandi prolem, nec intenderet remedium concupiscentiæ, neque adjutorium. Sufficit enim ad matrimonium, ut salventur fines intrinseci essentielles, seu matrimonii ipsius essentia, quæ quidem consistit in mutua corporum traditione quoad debitum et in vinculo indissolubili: et sic contraxerunt Beata Virgo et Sanctus Joseph.

441. Quæres: An remedium concupiscentiæ sit de se finis

¹ Gen. I. — ² Gen. II. — ³ I Cor. VII.

honestus ad contrahendum, seu an fas sit matrimonium inire ad solam vitandam fornicationem? R. Concina, Natalis Alexander, Navarrus, alique cum divo Thoma putant contrahere principaliter in remedium concupiscentiæ esse veniale; nam licet remedium concupiscentiæ sit etiam finis honestus et intrinsecus matrimonii, est tamen secundarius; cum finis primarius sit procreatio prolis. Ergo agit cum aliqua rationis inordinatione qui finem secundarium eligit præ fine primario.

Sed Cajetanus, Croix, Holzman, Roncaglia, Salmanticenses cum Catechismo R. et SS. Bonaventura et Antonino non minus communiter, neque minus probabiliter docent, nullum in hoc ne veniale quidem adesse peccatum, modo contrahens non excludat expresse finem procreandæ prolis. Et quod dicunt de sponsis, idem asserunt de conjugibus, qui copulam habent principaliter ad concupiscentiam propriam sedandam: neque ideo deordinatio est. Nam deordinatio quidem est, si finis primarius dirigatur ad secundarium; non tamen si ex duobus finibus æque per se licitis et honestis eligatur secundarius præ ipso primario, dummodo hic minime excludatur. Ratio autem est, quia matrimonium a Deo institutum est etiam in remedium concupiscentiæ, teste Apostolo: *Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque suum virum habeat*¹. Quæ verba non sunt intelligenda de amovendo periculo fornicationis in compare; sed de vitanda fornicatione propria, sicut explicat Estius, Salmeron, A Lapide cum D. Chrysostomo, et clare constat ex contextu ipso. Ergo accedentibus ad uxores steriles, senes aut gravidas, vel quærentibus matrimonium unico ad fornicationem vitandam, Confessarius permittat, sicut permisit Apostolus, ne sapientior Apostolo esse velit, uti merito notat Alasia².

442. *Sed quid (quæres) de illo, qui contraheret matrimo-*

¹ I Cor. vii. — V. Liguori *Op. Mor.*, l. VI, n. 882. — Stapf, n. 480.

² Animadvertendum: ad hoc, ut fines intrinseci accidentales et secundarii liciti sint, et honesti, oportere ut referantur ad Deum, si non actualiter, saltem virtualiter vel habitualiter, uti docent communiter cum Bossio, Sanchez aliisque.

nium ob solos fines extrinsecos? R. Si finis ille extrinsecus turpis sit et inhonestus, v. g., pura ipsa voluptas, cupiditas divitiarum et vani honoris, tenent communiter non deesse peccatum matrimonium principaliter ob talem finem inire, etiamsi finis primarius non excludatur; adest enim evidens inordinatio in hoc, quod ad finem inhonestum et turpem dirigatur res sacra. Et peccatum hoc erit mortale, si contrahentes in fine ipso inhonesto et turpi constituent finem suum ultimum, ita ut *Deum a se, et a sua mente excludant, et suæ libidini ita vacent, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus*: habet enim potestatem diabolus super eos¹. Veniale autem erit in casu contrario.

Si vero finis extrinsecus sit *honestus et bonus*, ut pax populi, amor inter consanguineos, honor familiæ, etc., putamus probabiliter cum Cajetano, Coninchio, Salmanticensibus aliisque sine peccato matrimonium principaliter ob illum finem contrahi posse, modo semper, non excludatur finis primarius. Nulla enim videtur inordinatio, servato fine primario, eligere aliquem ex finibus secundariis honestis, sive intrinsecus ipse sit sive extrinsecus: tunc bonus est finis, et bonum medium.

SCHOLIUM. — *De Matrimonio B. V. Mariæ cum S. Josepho*².

443. Matrimonium Beatæ Mariæ Virginis cum sancto Josepho et verum fuit et licitum et convenientissimum et perfectum.

1. *Verum*: hoc adeo certum est, ut oppositum *saltem sine temeritate* defendi non possit³; in Scripturis enim *Joseph vir Mariæ*, et *Maria Josephi uxor* sic vocatur simpliciter et absolute: *Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ; Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam*⁴. Hæc etiam erat Judæorum persuasio, qui mysterium nescientes vulgo appellabant *Jesum filium Joseph, filium*

¹ Tob. vi. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 885.

² V. Fidelis Mazzola, *In Seminario Novariensi jampridem Professore, de B. M. V. Disputationes historico-theologicæ*. Taurini, typis Chirio et Mina, 1845, p. 104.

³ V. Benedictus XIV, *De Festis*, l. II, c. 1. — ⁴ Matth. 1, et Luc. 11.

*fabri*¹: unde pro certo tenebant, matrimonium fuisse contractum inter Joseph et Mariam. — Nec obstat votum absolutum castitatis a Virgine ante desponsationem emissum; quia voti objectum fuit usus, non potestas copulæ: quam quidem potestatem absolute Virgo tradere potuit, licet haberet propositum castitatis; quia ut ait S. Thomas: *Illud propositum non fuit conditionaliter in consensu appositum*². Adde: nonne cunctis fatentibus, duo simplici castitatis voto ligati valide inter se contrahunt matrimonium, quamvis postea illius usus maneat ligatus ac prohibitus?

2. *Licetum*: vel enim, ut censet A. Lapide, *ipsa Virgo Josepho votum suum declaravit, ac Josephus in voti observationem consensit, eamque promisit, antequam ei nuberet*³. Vel, ut communiter alii tradunt cum divo Thoma⁴, fuit certificata ex divina revelatione et instinctu, quod Joseph numquam erat debitum petiturus. Sic Virgo prudentissima illo matrimonio morem gentis suæ gessit; voto autem illo suam puritatem perpetuo Deo sacravit. Id definit Concilium romanum 1649; et 1680 constantinopolitanum tertium, œcumenicum juxta doctrinam Patrum scribit: *Mariæ virginitas ante partum, in partu et post partum intemerabilis est*⁵.

3. *Convenientissimum*: et 1. ex parte Christi, tum ne tanquam illegitimus haberetur; tum ne in tenera ætate nutricio destitueretur; 2. ex parte Mariæ, tum ne haberetur uti fornicaria vel adultera; tum ne ejus partus virgineus a diabolo cognosceretur; 3. ex parte nostri, tum ut haberemus ex ipso Josephi testimonio Jesum de Virgine natum esse: tum ut hæreticos refutarem nuptias damnantes⁶.

4. *Perfectum*: essentialis matrimonio perfectio consistit in mutua, vera ac perfecta traditione et acceptatione potestatis in corpora; atqui hoc intervenit in matrimonio Beatæ Virginis. Quod si deficit illa accidentalis perfectio, nempe copula, per quam significatur *unio Christi cum Ecclesia* per naturam, hoc nihil detrahit huic conjugio, uti notat Billuart: nam non erat hic opus illa significatione; cum res ipsa in Virgine esset exhibenda, scilicet Verbi Incarnatio, per quam Christus conjungitur Ecclesiæ secundum naturam⁷.

¹ Matth. xiii, et Luc. iii.

² In 4 sent., dist. 50, q. 2, a. 1, ad 2.

³ In Luc., c. i.

⁴ In 4 sent., dist. 50, q. 2, a. 1, ad 2.

⁵ V. Mermillod, *La Vierge Marie, ou Études sur sa perpétuelle virginité*. Paris, Genève, 1856. — Nicolas, *La Vierge Marie*, vol. II, c. vii.

⁶ Alias rationes prosequitur Angelicus, p. III, q. 29, a. 1.

⁷ De Matrimonio, diss. iii, a. 7 in fine, *Digressio historica*.

Item neque Sacramentum fuit illius matrimonium; cum nondum esset ad hanc dignitatem tunc temporis elevatum conjugium⁴.

Art. II. — De idoneitate personarum.

Illæ personæ sunt ad valide contrahendum idoneæ, quæ nulla lege vel consuetudine prohibentur. Sed de hisce prohibitionibus agemus disputationibus III et IV: nunc erit de nonnullorum conjugiorum honestate vel modo².

444. Q. 1. *Quid sentiendum est de matrimonio infidelium?*

R. Matrimonium infidelium, si legitime contrahitur, nempe inter personas jure naturæ capaces, mutuo ac vero consensu, est verum ac firmum matrimonium. Nam est validus contractus naturalis, etsi sub aliqua ratione imperfectum, ut animadvertit S. Thomas⁵: quia illud est tantum ad prolem generandam, non autem ad illam etiam promovendam ad perfectum statum gratiæ; ideo illorum matrimonium Sacramentum non est, cum illius non baptizati sint prorsus incapaces.

Idem docet Billuart, si una pars tantum fidelis sit, etiam supposito valido contractu; quia uterque contrahens ad modum unius tantum concurrat ad materiam Sacramenti; unde si materia ex parte unius non sit idonea, neque erit ex parte alterius. Alii tamen cum Perrone probabilius contendunt ex parte fidelis matrimonium esse Sacramentum; nam fidelis id omne posuit quod ad Sacramentum requiritur: nec demonstrari potest unionem illam esse non posse Sacramentalem ex una parte, licet non sit ex altera. Sane nulla est repugnancia,

¹ V. Mazzola, *Opus laudatum*, pag. 550 in nota, ubi de omnibus Sacramentis inquisitionem instituit, num B. V. ea receperit.

² De hermaphroditis, qui scilicet de utroque sexu participant, vid. Liguri, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1099, et Ferraris in sua *Bibl.* hoc tit. Moderni physici inter fabellas cnumerant quiddid de hermaphroditis narratur; quamquam recentes casus proferantur. V. Martini, *Elementa medicinae forensis*. — Debreyne, *Précis de physiologie humaine*, etc. — Bouvier, *Supplem. de matrimonio*.

⁵ In 4 sent., dist. 59, q. 1, a. 2.

quod ex duobus contrahentibus alter ob ejus incapacitatem Sacramentum non recipiat, **recipiat** vero ille qui ad Sacramentum est idoneus: sic ex **duobus** quibus uno eodemque actu confertur absolutio, alter **gratia** vivificatur; alter nequam, pro modo videlicet **dispositionis**.

Quid (dices) si baptizetur uterque conjux? Billuart, Collet ac Tournely censent per Baptismum fieri non posse Sacramentum illorum matrimonium; quia hujus Sacramenti materia est contractus in actu, at contractus initus jam fuit. Sed Bellarminus, Sanchez et Sylvius contrarium tuentur, et quidem probabiliter et communius ex Benedicto XIV¹. Tum quia conversi ad finem non **debent** gratia Sacramentali privari absque evidenti ratione; **tum** quia per Baptisma matrimonia infidelium evadunt **etiam** in faciem Ecclesiae probata; ergo evadunt etiam Sacramenta.

Si autem quæsieris: **quando** id præcise contingat, respondent aliqui id evenire actu **ipso**, quo infideles Baptisma suscipiunt; quia tunc **virtualiter** et implicite etiam in præcedens matrimonium vere **consentiunt**. Alii vero requirunt novum consensum, id est **prioris** renovationem; hanc tamen renovationem non curat Ecclesia. Imo si quando ad illam hortatur, expresse monet **eam** minime requiri ad conjugii firmitatem: ita S. C. Officii, 5 feb. 1780².

445 Q. 2. *Quid de matrimoniis hæreticorum inter se?*

R. Hæretici et schismatici, **qui** ineundo matrimonium leges Ecclesiae accurate servant, **valide** contrahunt et Sacramento muniantur; cum nihil sit, **quod** valori hujus Sacramenti obstare possit. Hoc **confirmat** praxis Ecclesiae, quæ nullimode eos adigit sive ad renovandum consensum, sive ad benedictionem nuptialem recipiendam, si resipiscentes ad catholicæ Ecclesiae unitatem redeant.

Quid (dices) sentiendum de matrimonio hæretici vel schismatici cum catholica, aut vice versa? — R. Hoc matrimonium communi usu dicitur **mixtum**. Porro validæ sunt tales nuptiæ; quia nullum de iis extat impedimentum dirimens;

¹ De Syn. Dioc., l. VIII, c. XII.

² V. Perrone. De matrimonio christiano, l. II, sec. I, c. VII.

cum cultus disparitas non respiciat, nisi matrimonia baptizatorum cum non baptizatis¹. Imo erunt etiam Sacramentum, ut patet: *Ad contrahendum matrimonium uti elevatum in Sacramentum requiritur solum paritas Baptismi, non fidei*, ex romanæ Rotæ decisione penes Klée. Sed sunt per se prorsus illicitæ: 1. jure naturali; propter grave periculum perversionis et jacturæ animæ propriæ, et prolis futuræ²; 2. jure divino, nam si ex Apostolo hæreticus homo vitandus est³, tanto magis prohibitum erit cum ipso societatem conjugalem inire adeo strictam et perpetuam; 3. jure ecclesiastico: patet tum ex pluribus Conciliis incipiendo a Laodiceno, anno 352; tum ex romanis Pontificibus incipiendo a Clemente VIII ad nos usque, præsertim a Benedicto XIV, Pio VI, VII, VIII, et Gregorio XVI.

Diximus *per se*; si enim, accedente gravi causa et interpositis quibusdam conditionibus, removeatur omne periculum perversionis in comparte catholica et filiis, et sic cesset omnis vis juris naturalis atque divini; tunc interveniente dispensatione ab ecclesiastica lege, cessabunt tales nuptiæ esse illicitæ, et iniri poterunt⁴. Ad solum tamen Pontificem pertinet dispensationem elargiri; quia leges, quæ conjugia mixta interdunt, constitutæ sunt vel a Conciliis œcumenicis, vel a Synodis quidem particularibus, sed in Ecclesia universa usu receptis. Hæ autem sunt conditiones, sub quibus generatim Pontifex dispensat:

¹ Quanquam hodie merito etiam de validitate dubitari potest; cum hæretici non ita semper certo valide baptizentur, ex dictis *de Baptismi ministro*.

² Hinc S. Ambrosius, l. I, de Abraham, c. IX: *Cum sancto sanctus eris, et cum perverso perverteris. Si hoc in aliis, quanto magis in conjugio, ubi una caro; et unus spiritus est? quomodo potest congruere Christus, si discrepat fides?*

³ Tit. VI.

⁴ Neque pars catholica peccat sic communicando cum hæretica; nam adest dispensatio. Neque peccat quasi concurrat ad profanandum Sacramentum: quia justa causa adveniente, potest quis ab alio petere rem in se bonam, etsi alter dando ex sui prava dispositione peccet. Justa autem causa est; hæc enim conjugia fiunt instar contractuum civilium ad firmandas amicitie leges, ad tuendam pacem Reipublicæ, etc. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 56. — Benedictus XIV, *De Syn. Dioc.*, l. IX, c. III.

8. n. 55. q. 2. 112.